

11. november 2013

Landbruks- og matdepartementet
Miljøverndepartementet
postmottak@md.dep.no

**Høringsuttalelse fra SABIMA, WWF, Naturvernforbundet og Norsk Botanisk Forening til
«Planting av skog på nye arealer som klimatiltak. Egnede arealer og miljøkriterier»:**

Skrinlegg skogplanteplanene!

SABIMA, WWF, Naturvernforbundet og Norsk Botanisk Forening er svært positive til at norske myndigheter er opptatt av tiltak for å bekjempe klimaendringene. Men i dette arbeidet er det viktig å huske at hele poenget med å redde klimaet er å bevare naturen. Intakt natur med et rikt artsmangfold er klodens immunforsvar og livsforsikring mot store miljøendringer, som nettopp klimaendringene. Derfor må vi ikke ødelegge naturmangfoldet i forsøket på å hindre klimaendringene.

Miljødirektoratet, SLF og Skog og landskap, heretter kalt etatsgruppen, fikk i oppdrag å komme med en omforent anbefaling til hvilke arealer som egner seg til planting av skog på «nye arealer» som klimatiltak, samt gi råd til miljøkriterier og virkemidler. Anbefalingen ble offentliggjort i Rapport M26-2013 fra Miljødirektoratet: *Planting av skog på nye arealer – Egnede arealer og miljøkriterier*, heretter kalt rapporten.

SABIMA, WWF, Naturvernforbundet og Norsk Botanisk Forening vil sterkt fraråde at planting av skog på nye arealer iverksettes som klimatiltak. Slik planting ville være svært skadelig for norsk natur, og klimaeffekten tvilsom eller trolig negativ. I tillegg har den foreliggende rapporten et for dårlig kunnskapsgrunnlag til å kunne anbefale et slikt tiltak.

Vi vil sammenfatte de viktigste begrunnelsene slik:

- Planting av (gran)skog utenfor naturlig utbredelsesområde vil utgjøre en stor trussel mot biomangfold, jordsmonn, landskap og friluftsliv.
- Alle granarter plantet utenfor sitt naturlig utbredelsesområde har negativ effekt. Målrettet bruk og spredning av fremmede arter utenfor naturlig utbredelsesområde er i strid med FNs biomangfoldkonvensjon og intensjonen i naturmangfoldloven.
- Spredning fra granplantingene er omfattende og gjør at plantingene har effekt langt utover de tilplantede feltene. De negative konsekvensene av nåværende utplanting må bringes under kontroll før det eventuelt kan være aktuelt å plante mer.
- Verken miljøforvaltning eller skogforvaltning i Norge har oversikt, kunnskap og kapasitet, verken nasjonalt, regionalt eller lokalt, til å hindre negative effekter av utplanting av fremmede treslag. Så mye som tre av fire viktige naturtyper er ikke kartfestet.
- Klimaeffekten av skogplanting er tvilsom eller trolig negativ. Bruk av tilsvarende beløp på skogvern vil være langt bedre anvendt, også i et klimaperspektiv.

- Ansvarsforhold er ikke avklart og vurderinger av samlet belastning er ikke gjennomført.
- Undertegnede organisasjoner er kritisk til at etatsgruppen har gått utenfor oppdraget og inkludert treslagsskifte som klimatiltak. Rapporten bærer preg av å være skrevet i en tvangssituasjon, og rapportens sammendrag er ikke dekkende for innholdet.
- Virkemidler i form av subsidiering og andre incentiver til planting av fremmede treslag er i strid med FNs biomangfoldkonvensjon, Aichimål 3.

Naturmangfold, landskap og friluftsliv

«Nye arealer» for planting av skog finnes ikke og utgjør et umulig premiss. Alle steder finnes det natur fra før, eventuelt natur i suksisjon fra et stadium til et annet, som også har biologiske verdier underveis. Viktig kulturlandskap bør holdes i hevd, og så mye matjord som mulig bør benyttes til matproduksjon. Der det ikke er mulig, vil løvskog eller annen vegetasjon naturlig ta over. At rapporten hevder at gjengrodde arealer ikke har biologisk verdi vitner om manglende økologisk forståelse. Å kalle «gjengroingsmark» for «verdiløst, ugjennomtrengelig kratt» slik enkelte hevder, er meningsløs retorikk som ikke reflekterer de faktiske landskapsmessige og biologiske verdiene som slike arealer kan ha.

Planting av gran i områder den ikke forekommer naturlig har betydelig negativ effekt på stedet den plantes. Stort sett alt av stedegen natur skygges ut, jordsmonnet endres og omkringliggende ferskvannsystemer påvirkes. Effekten på viktige og trua kulturlandskapstyper er særlig stor. Tiltaket er klart i strid med det overordnede målet om å stanse tapet av biomangfold. Disse forholdene er sterkt underkommunisert i rapporten. Planting av fremmede treslag, som inkluderer både norsk og utenlandsk gran på Vestlandet og i Nord-Norge, ville vært et av de mest alvorlige naturinngrep på svært lang tid og i strid med FNs biomangfoldkonvensjon. Gjennom konvensjonen er Norge forpliktet til å hindre introduksjon og spredning av fremmede arter.

Alle granarter

Alle granarter har negativ effekt plantet utenfor sitt naturlige utbredelsesområde, og vil gjennomgående være fremmede treslag i aktuelle områder for den omtalte type skogplanting. Ved bruk av nordamerikanske arter, som sitkagran, lutzgran og vrifuru, innføres arter som ellers aldri ville funnet veien til Norge. Sitkagran danner spesielt tette plantefelt, trærne er særlig skyggetålende og kan bli mye høyere, mer vidkronede og mer kvistrike enn norsk gran. Sitkagran er oppført på Artsdatabankens "Svarteliste over fremmede arter" i kategori svært høy risiko, dette fordi den har en enorm spredningsevne og utgjør en trussel mot norsk naturmangfold. Det ville være svært uansvarlig å igangsette en storskala planting av denne arten og andre fremmede treslag, når dagens kunnskapsgrunnlag viser at dette er en stor trussel mot stedegent naturmangfold. I tillegg brukes årlig store ressurser på å fjerne fremmede skadelige arter i Norge som et ledd i å ivareta den unike naturen i landet.

Utplanting av norsk gran i områder der den ikke forekommer naturlig, som de fleste stedene i kyststrøk, er også bruk av en fremmed art i en storskala kunstig manipulasjon. Utplanting av tette plantefelt gir en helt annen effekt enn om grana hadde spredt seg naturlig over hundrevis av år. Planting av gran etter hogst i skogstrøkene på Østlandet stiller seg naturligvis annerledes, men også der er løvinnslag/løvsuksesjoner og sjiktning viktig.

Alle granartene har omfattende spredning både i antall og avstand, og tidvis kort generasjonstid. Etter vår erfaring er det ikke godt dokumentert at lutzgran og vrifuru har vesentlig mindre spredning enn sitkagran. Dette gjør at planting får effekt langt ut over arealet som tilplantes, og på sikt er det et ukontrollerbart natureksperiment. Bekjempning er krevende, og blir i liten grad gjennomført. Rapporten har en lemfeldig behandling av dette grunnleggende problemet. Se også under «Spredning» lenger ned.

Hvilke treslag som er aktuelle å bruke er svært diffust presentert i rapporten, men på fremleggelsen av rapporten hos Miljødirektoratet 30. august kom det tydelig fram at det var planting av ulike granarter på Vestlandet og i Nord-Norge utenom Finnmark som var aktuelt. Erfaring viser også at det er *granarter* som i praksis er aktuelle for skognæringen å plante, og så langt er omtrent en fjerdedel av det treslagsskifta arealet på Vestlandet tilplantet med utenlandsk gran. Om man ser for seg mer eller mindre omfang av utenlandske treslag er uavklart.

Det er ikke realistisk at planting av løvskog (f.eks. bjørk) skulle kunne utgjøre en nevneverdig del av et større, nasjonalt skogplantingstiltak. I praksis er dette ikke aktuelt av en rekke skogbruksmessige årsaker. Dessuten ville klimabegrunnelsen svekkes. Vi vil derfor advare mot å bli villedet av at slik planting også omtales i rapporten.

Spredning

Bruk av fremmede arter er prinsipielt svært betenkelig. Norge er internasjonalt forpliktet til å hindre bruk og spredning av fremmede arter, og i andre sektorer gjør man alt man kan for å unngå problemet. At rapporten hevder at etablering av granplantasjer vil kunne øke artsmangfoldet på landskapsnivå er en avsporing.

De skadelige effektene av aktuelle treslag er utilfredsstillende behandlet. Det er ikke vist til Artsdatabankens risikovurdering og øvrige faktagrunnlag.

Plantefeltene har betydelig negative estetiske konsekvenser for landskap, og er negativ både for praktisk utøvelse av friluftsliv og opplevelsesverdier – også for reiselivet.

Motstanden mot de gamle plantingene er betydelig mange steder langs kysten, inkludert hos beitenæringen, og enda større mot nye plantinger. Kystområdene er på mange måter godt egnet for utmarksbeite.

Kartlegging og kunnskap

På landsbasis kan [så lite som 25 % av de viktige naturtypene være kartfestet](#), og kunnskapsgrunnlaget for arter er trolig svakere. Utenom de tettest befolkede områdene, der skogplanting er mest aktuell, er situasjonen trolig enda verre. Dette gjør det svært vanskelig å foreta en trygg vurdering av hvor man kunne plante skog uten å skade selv viktige naturverdier.

Det vektlegges at spredningen varierer mellom ulike naturtyper, men dette er ikke godt dokumentert. Kunnskapsgrunnlaget for å vurdere om valg av visse områder vil kunne redusere spredningsrisikoen er følgelig svakt.

Der kunnskapsgrunnlag mangler, kunne man tenke seg å gjennomføre ny kartlegging. Det er imidlertid ikke stilt som premiss, og vi tillater oss å tvile sterkt på at ny kartlegging for dette formålet vil bli gjennomført i praksis. Ny kartlegging gjennomføres ofte ikke en gang ved betydelige fysiske inngrep som boligbygging. Det er ikke foreslått å stille til disposisjon ressurser til kartlegging knyttet til planting av fremmede treslag. Da såpass lite av den verdifulle naturen i Norge er kartlagt, mener vi det må stilles klare krav til en nasjonal kartlegging før konsekvensene av et så omfattende tiltak kan tas opp til vurdering.

Kommunene er tiltenkt en betydelig rolle i å utforme planer for skogplantingen. Imidlertid mangler kommunene både kapasitet og kompetanse, særlig på miljøspørsmål, til å gjennomføre et slikt arbeid. Vår erfaring er at mange kommuner i tilsvarende saker, som søknad om skogsbilvei og taubanedrifter i bratt terreng, har tatt lite miljøhensyn.

Rapporten har ikke utført oppdraget fra departementene om å evaluere hvilke naturtyper eller arealtyper som kan tilplantes og ikke. Dette ville skape store problemer for kommuner og fylkesmenn dersom de skulle ta stilling til konkrete tilplantinger.

Miljøkriteriene som foreslås er diffuse, og inneholder upresise begreper. Man har kun tatt høyde for lokaliteter med A-verdi, men også B- og C-lokaliteter må tas med om man skal kunne hevde å ta tilstrekkelige naturhensyn og følge opp nasjonale og internasjonale forpliktelser. Rangeringen av naturtyper etter verdi bryter med annen praksis. Forholdet til naturmangfoldloven er mangelfullt diskutert, og det er ikke vist til Artskart som kunnskapskilde.

Definisjonen av «gjengroingsarealer» er i strid med økologisk forståelse av ulike løvskogstyper, og har gjort at listen over bruttoarealer er alt for omfattende og ikke i tråd med mandatet. Sammenblandingen av kulturlandskapstyper og løvskogstyper gjør forholdene uklare og verdivurdering nesten umulig.

Klima

Rapportens beregninger av klimaeffekten av skogplanting er ufullstendige og til dels tvilsomme. Blant annet er karbondioksid og andre effekter av at eksisterende vegetasjon fjernes eller skygges ut, omsetningen av karbon langtidslagret i jordsmonnet og albedoeffekten ikke tilfredsstillende vurdert eller beregnet.

Den stede vegetasjonens evne til å binde og lagre karbon er ikke skikkelig vurdert. I de beregninger som er gjort er det lagt for stor vekt på oppbygging av tømmer og for liten vekt på andre deler av vegetasjonen og prosesser i jordsmonnet.

Selv de mest optimistiske anslag av klimaeffekten sammenlignet med referansebanen er forholdsvis beskjedne, og forsvarer ikke de svært negative effektene på naturmangfold.

Klimaeffektene av skogplanting fram mot 2050, som er det viktigste tidsrommet for å stanse farlige temperaturøkninger, er i følge bl.a. Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) sannsynligvis negative.

Rammer og prosess

Ansvarsforholdene rundt negative effekter av utplanting er ikke juridisk avklart. Det kan stilles vilkår (f.eks. om spredningskontroll) ved tillatelser til utplanting, men slike vilkår tinglyses ikke som en heftelse på eiendommen og gjelder kun vedkommende som har fått utplantingstillatelsen. Når eiendommen selges eller går i arv, fordufter forpliktelsene. Dette er godt synlig på de mange tusen plantefeltene som i dag står uten at noen bryr seg om dem. Det er heller ikke avklart hvordan spredningskontroll kan gjennomføres på naboeiendommer.

De negative konsekvensene av nåværende utplanting må bringes under kontroll før det kan være aktuelt å plante mer.

Den samlede belastningen av granplanting kombinert med en rekke andre arealinngrep, som utbygging av boliger, samferdsel (ikke minst ny stamvei på Vestlandet), vindkraft og vannkraft er ikke utredet.

Avstander til verneområder og andre verdifull natur problematiseres ikke og det er heller ingen konkrete krav om kontroll og restaurering.

Det skogbruksmessige utbyttet av planting av fremmede bartrær er usikkert. Virkeskvaliteten er svært vekslende, og omfanget av direkte feilplantinger er omfattende. Dette gjelder særlig planting i

vanskelig tilgjengelige områder, og det er ikke godtgjort at dette vil bli vesentlig bedre. Også i 2013 er det f.eks. gitt tillatelse til planting av sitkagran på veiløse øyer.

Skogvern bedre klimatiltak

Som etatsgruppen selv skriver i rapporten må enten prisene på skogsvirke stige betraktelig eller så må det brukes økonomiske virkemidler fra det offentlige for å få grunneiere til å plante (s 121). Kostnadene til eventuell utplanting er svært høye, ettersom knapt noen kan tenkes å plante gran uten tilskudd. To milliarder kroner ville være vesentlig bedre anvendt til for eksempel skogvern, også i et klimaperspektiv.

De norske skogene er en del av det boreale barskogsbeltet, Taigaen – som er verdens største karbonlager i skog. Det boreale barskogsbeltet dekker 11 % av jordas overflate og inneholder 16 % av verdens karbonlager i jord. Boreal skogsjord fungerer som en landbasert netto sink i den globale karbonsyklusen. Hele 50 til 70 % av karbonlageret i skogsjorda kommer fra røtter og mikroorganismer som samarbeider med trerøttene. Spesielt viktig er rotsopp (mykorrhiza) som fungerer som en viktig regulator av økosystemenes karbonsyklus. Variasjonen i rotsoppenes biomasseproduksjon gjennom rotasjonsperioden har implikasjoner for opptaksraten av karbon i skogsjord.

Rapporten nevner i en bisetning at artssammensetningen av bakterier og sopp påvirker lagringen av karbon i jord, men dette er verken diskutert eller hensyntatt. Da artsmangfoldet generelt er større i en naturlig skog enn i et plantefelt, må vi anta at det også gjelder i skogsjorda – dermed vil skogsjord i plantefelt sannsynligvis ha dårligere karbonlagringsevne enn en naturlig skog. Sammen med usikkerhetene rundt albedoeffekten legger dette et ekstra lodd på vektskålen som tipper mot å skrinlegge treplantingsprosjektene.

For å bevare naturmangfoldet, karbonlageret og oppfylle internasjonale forpliktelser tilsier vitenskapelige anbefalinger at 10 prosent av norsk produktiv skog må vernes innen 2020. Skogvern er en miljøsak uten konflikt for den nye regjeringen. Industrien trenger det, skogeierne tilbyr det og miljøbevegelsen krever det.

En fersk nordisk rapport (TemaNord 2013: 507) sammenstiller forskningsresultater som viser at gammel skog fortsetter å binde karbon så lenge trærne lever i overskuelig framtid dersom skogen ikke utsettes for kraftige forstyrrelser som flatehogst. Dette er knapt tatt hensyn til i beregninger av nordlige skogers karbonbinding. Uavhengig av dette viser beregninger fra Statistisk sentralbyrå at CO₂ frigjort fra hogst av trær vil kunne ha langvarig oppvarmingseffekt på samme måte som CO₂ fra fossile kilder. Dette tilsier at vern av skog kan være et godt klimatiltak ved at det bevarer karbonlageret i gammel skog.

I følge [forskningsrapporten fra Luyssaert m.fl. i Nature i 2008](#) danner gammelskog viktige karbonlagre både i jorden og i selve skogen. Dersom slik skog forstyrres vil store mengder karbon slippes ut i atmosfæren også fra jordlagrene. Å verne slike gamle skoger er derfor et svært viktig og effektivt klimatiltak.

Viser minner for øvrig om felles brev av 2. mai 2012 fra en samlet gruppe av miljøorganisasjoner og friluftslivsorganisasjonene (vedlagt) som advarer mot treplanting på nye arealer og anbefaler skogvern som et godt klimatiltak.

Oppdraget

Miljødirektoratet, SLF og Skog og landskap fikk i oppdrag å komme med en omforent anbefaling til hvilke arealer som egner seg til planting av skog på «nye arealer» som klimatiltak, samt gi råd til miljøkriterier og virkemidler. Anbefalingen ble offentliggjort i Rapport M26-2013 fra

Miljødirektoratet: *Planting av skog på nye arealer – Egnede arealer og miljøkriterier*. Rapporten er skrevet av etater med ulik fagkompetanse og ulike synspunkter, men som er pålagt av departementene å trekke en samlet konklusjon. Rapporten bærer preg av varierende bruk av faglige argumenter, og en enhetlig tilnærming mangler.

Sammendraget i rapporten, som ofte er det eneste som leses, er ubalansert ved at de positive effektene trekkes fram og ikke de negative.

Rapporten bærer preg av at Miljødirektoratet har vært i en tvangssituasjon. Bestillingen var å finne arealer som egner seg for skogplanting med akseptable miljøkonsekvenser, ikke *hvorvidt* det var mulig. Bestillingen er umulig å levere på, siden ideen om skogplanting havnet i klimaforliket på sviktende grunnlag. Etatene bak rapporten anbefaler at det *ikke* plantes fem millioner dekar, slik enkelte hadde forestilt seg. Følgelig *finnes* det grenser, men disse grensene burde vært satt langt lavere enn en million dekar – fortrinnsvis null.

Undertegnede organisasjoner er kritiske til at etatsgruppen har gått utenfor oppdraget og inkludert treslagsskifte i rapporten. Dersom ny skog skal plantes på gjengrodd mark med etablert skog, vil hogst av eksisterende skog og eventuell markberedning før planting føre til betydelige utslipp av CO₂ og langvarig negativ klimaeffekt. Treslagsskifte fra åpen blandingsskog til granskog og ikke minst planting av gran på åpen mark vil dessuten redusere refleksjonen av solinnstrålingen (albedo), spesielt for snødekt mark, noe som kan oppveie mye av klimaeffekten av CO₂-opptaket i trærne.

Etatsgruppen diskuterer karbonopptak versus albedo i kapittel 4.4.4, der de kommer fram til at generelt vil albedoeffekten kunne **redusere** eller oppveie effekten av økt CO₂-opptak, selv om forskningen trekker i retning av at lokale forhold kan være avgjørende. Videre skriver etatsgruppen rett ut (side 69) at det i dag ikke finnes tilstrekkelig kunnskap til å kunne si noe om hvordan nettoeffekten av karbonopptak og albedo er for spesifikke arealer. På denne bakgrunn stiller vi oss undrende til at etatsgruppen likevel kommer med anbefalinger om økt skogplanting på nye arealer, ettersom klimaeffekten er høyst tvilsom og trolig negativ.

Da tiltaket i tillegg ville hatt store konsekvenser for naturmangfold, friluftsliv, reiseliv og matproduksjon er det åpenbart for oss at tiltaket må skrinlegges. Skal norske myndigheter sette i gang storstilte klimatiltak må klimaeffekten være reell og ikke gå på bekostning av naturmangfoldet.

Naturmangfoldloven

Vi savner en vurdering av etatenes forslag etter naturmangfoldloven. Ved utformingen av et så omfattende forslag som har stor risiko for å få store negative konsekvenser for naturmangfoldet plikter man å ta hensyn til de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12. Dette vil gi myndighetene et bedre grunnlag for å drøfte de kravene som naturmangfoldloven kapittel II stiller til offentlige beslutninger.

Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Dersom kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt må risikoen for skade på naturmangfold vurderes. Da dette konkrete forslaget har potensielt store negative konsekvenser for naturmangfoldet i hele landet, mener vi at før forslaget kan vurderes, må det som et minimum gjennomføres en kartlegging av naturverdiene på de foreslåtte arealene. Siden kun 25 % av verdifulle naturtyper i Norge er kartlagt vil det estimerte konfliktpotensialet trolig være mye større enn det rapporten legger til grunn. I tillegg må det gjennomføres en vurdering av samlet belastning på det berørte naturmangfoldet, også sett i forhold til andre påvirkninger, slikt det er påkrevd i naturmangfoldloven § 10.

Virkemidler

Gjennom FNs biomangfoldkonvensjon, Aichimål 3, har Norge forpliktet til å fjerne, fase ut eller reformere miljøskadelige virkemidler, inkludert subsidier senest innen 2020. OECD har ved en rekke anledninger kommentert miljøeffektene av subsidiering og anmodet medlemslandene om å fjerne disse. Innen skogbruket, gjelder dette særlig tilskudd til skogsbilveier, hogst i bratt terreng (taubane) og støtte til planting av fremmede treslag.

Statsbudsjettet gir ingen oversikt over de miljøskadelige subsidiene til skogbruk. Naturødeleggende tiltak pakkes inn i større poster, noe som umuliggjør oversikt over miljøproblemet. Se for eksempel kapittel 1149 *Verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket* over Landbruks- og matdepartementets budsjett, posten der både miljøfiendtlige subsidier til skogsbilveier, taubane, Kystskogbruket og planting ligger. Posten ligger an til å få en solid økning i 2014. Men hvor mye av potten som går til skogsbilvei, taubane, Kystskogbruket og planting synes ikke. Dette reduserer demokratisk innsyn og Stortingets styringsmulighet.

Undertegnende organisasjoner ber Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet (LMD) om å oppfylle forpliktelsene i FNs biomangfoldkonvensjon gjennom om å fjerne all støtte til planting av fremmede treslag, inkludert norske treslag plantet utenfor naturlig utbredelsesområde.

* * *

Dette høringssvaret er skrevet på en forholdsvis kortfattet form. Om ønskelig kan vi ytterligere utdype og skaffe dokumentasjon på disse punktene.

Vi ber Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet om å snarest mulig skrinlegge planer om å plante granskog i Norge som et klimatiltak.

Vennlig hilsen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Christian Steel
Generalsekretær
SABIMA

Nina Jensen
Generalsekretær
WWF

Maren Esmark
Generalsekretær Norges
Naturvernforbund

Torborg Galteland
Daglig leder Norsk
Botanisk Forening